

DENNA FIL: afrattn67_kh_intro04.doc		
SKAPAD: ph 12102015	02	
KONTROLL 1: ph 12102015	02	
KONTROLL 2: mj 19102015	03	
KONTROLL 4: mj 11122015	04	
KONTROLL 5:		

Kommentar

I den finska versionen av avrättningstalet används huvudsakligen tidstypiskt skriftspråk. Ortografin är oregelbunden och följer inga fasta normer. Vokallängden är till exempel inte konsekvent utmärkt, särskilt inte längre fram i ordet än i den första stavelsen. Bokstaven *w* utmärker i regel konsonanten *v* och *ks* utmärks med bokstaven *x*. I vissa konsonantkombinationer används mjuka klusiler: *esiwalda*, *kuinga*, *omatundo*. Sammansatta ord skrivs ibland ihop, ibland som två ord: *mestaus paikalla*, *wiina kupin*, *myllyn kiwi*. Pluralformen för tredje person imperfekt avslutas endast med ett *-t*, till exempel *he ilmoitit*, *neuwottelit*, *päätit*.

Satsbyggnaden uppvisar många drag hämtade från svenskan. Vid den här tiden ansåg man att dessa drag var en del av normalt finskt skriftspråk. Ställvis använder man till exempel emfatisk upprepning av subjektet medelst ett anaforiskt pronomen: *Murhajat he anowat ruokaa*; *nämät rauhan ja wapauden wartijat*, *he itse pistävät puukon*. I texten finns också passivkonstruktioner med agent som är främmande för finskan: *Nytt arkut ja lukut murhailda awattiin*; *He herätettiin murhamiesten kolinalda*. I det sistnämnda exemplet motsvarar översättningen inte riktigt den svenska originaltextens ”De väckas af bullret”. Detta och andra motsvarande ställen visar att texten inte är en slaviskt gjord översättning, sådana som translatorerna vid de kungliga kanslierna ofta gjorde vid den här tiden.

Den finska versionen av avrättningstalet innehåller många drag som var typiska för österbottniska skribenters språk vid den här tiden. Mellan vokalerna finns ett bevarat *h*, som försvunnit från de flesta andra dialekterna och från allmänspråket, till exempel *murtanehet*, *rikkahan*, *seurahansa*. Den så kallade konsonantförlängningen, som utvecklats ur en tidigare *k*-konsonant på ordslutet, betecknas någon gång med *t*, såsom i titelns *puhet*. Motsvarande form i finskt allmänspråk skulle vara *puhe* med vokalslut. Allmänspråkets konsonantkombination *ts* motsvaras ibland i avrättningstalet av det dialektala *tt*, såsom i orden *askaroittemaan*, *ittepintaisuudessansa*, *ylitenne*. Vokalkombinationerna *-ea*, *-eä* i allmänspråket motsvaras av de österbottniska *-ia*, *-iä*, såsom i *hirwiä*, *kauhiasta*, *wiriästi*.

Ovannämnda dialektala drag förekommer i många dåtida författares skriftspråk, men bland de ord som används i avrättningstalet finns också några mer ovanliga ord som senare har upptecknats särskilt i de österbottniska dialekterna. Exempel på sådana är *kammauttaa* (skrämma), *kauhittaa* (förfära) och *peräseltään* (i rad, efter varandra). För vissa ord i talet finns det inte belägg i några andra gamla källor. Till dessa hör verbet *kesustua* (kesyyntyä, bli tam) och *korttipoko* som benämning på en ivrig kortspelare. Dessa finns inte ens i det stora manuskriptet till Rantsilakaplanen Christfrid Gananders finsk-svenska ordbok som färdigställdes vid ungefär samma tid som avrättningstalet skrevs.

Interjektionerna *ach!* och *o!* och adverbet *nytt* är exempel på ålderdomliga skrivsätt typiska för det religiösa språket. Kännetecknande för det religiösa språket som grundar sig på de sydvästliga dialekterna är även konditionalformerna i svagt stadium, såsom *en minä tahdois* (= *tahtoisi*), *he ymmärräisit* (= *ymmärtäisivät*), och sättet att använda ordet *ehkä* i betydelsen 'vaikka' (trots att). Konstruktionen *pitää tekemän* som är mycket vanlig i det religiösa språket förekommer i många bibelcitater och på andra ställen i avrättningstalet: *Ei sinun pidä warastaman, ei sinun pidä tappaman; murha ja ryöväys piti salattaman.*

Trots att det i texten förekommer vissa språkliga drag som känns främmande för nutidsfinskan står det ändå klart att författaren har haft goda kunskaper i finska och behärskat språket väl. Utöver några smärre tryckfel finns det inga grammatikaliska fel i texten. Den språkliga framställningen är stark och färggrann. Valet av böjningsformer och sättet på vilket de bildats grundar sig på en infödd talares språkkänsla. I brist på finskspråkigt jämförelsematerial är det omöjligt att utom allt tvivel bevisa att texten är skriven av Chydenius, men de enskilda dragen ger all anledning att anta att så är fallet.